

ARAŞTIRMA

Tıbb-ı Nebevî Vahye mi Gözlem ve Deneye mi Dayanıyordu?

Doç. Dr. Zeki BAYRAKTAR*

Muhammed (as)'ın bir ameli vahye dayalı olarak mı yoksa kendi içtihadı ile mi yaptığını anlamının yolu Kur'an'a bakmaktır. Eğer o amel Kur'an'da tavsiye ediliyorsa Resul olarak (yani vahye dayalı olarak), Kur'an'da yer almıyorsa Nebi olarak (yani kendi içtihadı ile) yapmış demektir.

Tıbb-ı Nebevînin vahye dayalı olup olmadığı daima tartışılmıştır. Aslında bu tartışma, Muhammed (as)'ın tüm amellerinin vahye dayalı olup olmadığı konusunda yapılan bir tartışmadır. Dolayısıyla da Kur'an dışı vahyin var olup olmadığı (vahy-i metluv ve vahy-i gayr-i metluv meselesi) ile ilgilidir. Hatta peygamberlerin masum olup olmadığı meselesi ile de.

Bu konudaki izahlara girmeden önce hemen belirtmek isteriz ki Tıbb-ı Nebevî, vahye değil gözlem ve analize dayanıyordu. Tıpkı günümüz modern tıbbında olduğu gibi. Bu sonuca (Tıbb-ı Nebevînin vahye dayanmadığına) şu iki kanal üzerinden varılabilir;

* Üroloji Uzmanı, Özel Pendik Hospital Başhekimisi, Araştırmacı Yazar (zekibay@superonline.com).

1. Kur'an üzerinden,**2. Hadisler üzerinden.**

Biz, Tıbb-ı Nebevînin vahye dayanmadığını, daha çok onun metodolojisini inceleyerek ve bunu da modern Tıbbın metodolojisi ile kıyaslayarak göstermek istiyoruz. Bu nedenledir ki bu yazımızın ana konusu, bu iki disiplin arasındaki benzerliği göstermeye imkan veren bazı hadisleri incelemek olacaktır. Ancak konunun izahı, kısa bir özetle de olsa (ilgili ayetlere atıflarla) öncelikle Kur'an üzerinde yapılacak ve ardından da ilgili hadisler üzerinden daha detaylı izahlara geçilecektir.

1. Kur'an Açısından Tıbb-ı Nebevî

Muhammed (as), hem Nebi hem Resul idi.¹ O, vahyi (Kur'an'ı) tebliğ ederken Resul Muhammed, diğer tüm zamanlarda ise Nebi Muhammed idi (sav). Bu nedenle kendisine, konunun bağlamına göre bazı ayetlerde **'Ey Resul'**² şeklinde bazı ayetlerde ise **'Ey Nebi'**³ şeklinde hitap edilmiştir:

"Ey Resul! Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun risaletini tebliğ etmemiş (Resullük yapmamış) olursun. (Bu görevin için) Allah seni insanlardan koruyacaktır." (Mâide 5/67)

Görüldüğü üzere **'Ey Resul'** diye hitap edilen bu ayette, Resul'ün, kendisine indirilene tebliğ etmesi emredilmiştir. Demek ki Resul'ün görevi kendisine indirilen Kur'an'ı tebliğ etmektir. Zaten bu husus birçok ayet ile net olarak bildirilmektedir:

"Bilin ki Resul'ümüze düşen görev yalnızca apaçık tebliğdir." (Mâide 5/92)

"Resul'ün görevi yalnızca apaçık tebliğdir." (Ankebût 29/18)⁴

"Resul'lerin görevi apaçık tebliğden başka nedir?" (Nahl 27/35)

Demek ki Kur'an'ı tebliğ eden Resul Muhammed'dir. İşte bu nedenledir ki Kur'an (Nebiye değil) Resule itaati emretmiştir.⁵ İtaatin emredildiği onlarca ayette kullanılan kelime daima Resul olmuştur. Hiçbir ayette Nebi kelimesi kullanılmamıştır. Kur'an'da Nebiye itaati emreden herhangi bir ayet yoktur.

Resul, kendisine vahyedilen ayetleri (Kur'an'ı) olduğu gibi iletmiştir. Ayetlere hiçbir ilave veya eksiltme yapmadığı gibi içtihat da yapmamıştır. Bu nedenle de asla yanılmamıştır. Ayrıca tüm bunları ilahi koruma altında yapmıştır.

Buna karşı Nebi içtihat yapmıştır. İlahi koruma altında olmadığı için bazen hata da yapmıştır. Kur'an, Nebinin bazı hatalarını ve bu hataları nedeniyle aldığı uyarıları bize bildirmiştir:⁶

"Ey Nebi! Neden Allah'ın helâl kıldığını eşlerinin rızasını kazanmak için kendine haram kılıyorsun?" (Tahrîm 66/1)

"Ey Nebi! Allah'tan kork. Kafirlerle ve münafıklara itaat etme." (Ahzâb 33/1)

"Hiçbir Nebi'ye, kesin zafer elde edinceye kadar (fidye karşılığı) esirleri bırakması yakışmaz/olacak şey değildir. Siz dünya malını istiyorsunuz. Allah ise ahireti kazanmanızı istiyor. Allah azizdir, hakimdir. Eğer Allah'tan bir yazı (hüküm) bulunmasa idi aldığınız (bu) fidyeden dolayı büyük bir azaba uğrayabilirdiniz." (Enfâl 8/67,68)

¹ Ahzab 40

² Maide 41,67

³ Enfâl 64,65,70; Tevbe 73; Ahzab 1,28,45,50,59; Mümtehine 12; Talak 1; Tahrîm 1,9

⁴ Ayrıca bkz. (Nur 24/54)

⁵ Ali İmran 32,132; Nisa 13,59,64,80; Maide 92;Enfâl 20,24; Tevbe 71; Nur 52,54,56; Ahzab 71 vd

⁶ Enfâl 67; Tevbe 113; Tahrîm 1; Ahzab 1

Tıbb-ı Nebevî Vahye mi Gözlem ve Deneye mi Dayanıyordu?

Demek ki, ilahi koruma altında olan ve vahye dayalı hareket eden (bu nedenle de hiç yanılmayan) Nebi Muhammed değil Resul Muhammed idi. Nebi Muhammed vahye dayalı hareket etmiyordu. Öyle olsaydı Nebinin de hiç yanılmamış olması gerekirdi. Resul Muhammed ise Kur'an'daki ayetleri tebliğ ve tatbik ettiği için (vahye dayalı hareket ettiği için) hiç yanılmadı.

Muhammed (as)'ın bir ameli vahye dayalı olarak mı yoksa kendi içtihadı ile mi yaptığını anlamının yolu Kur'an'a bakmaktır. Eğer o amel Kur'an'da tavsiye ediliyorsa Resul olarak (yani vahye dayalı olarak), Kur'an'da yer almıyorsa Nebi olarak (yani kendi içtihadı ile) yapmış demektir.

O halde sadece hadislerde zikredilen (Kur'an'da yer almayan) Tıbb-ı Nebevî uygulamaları Resul Muhammed'in değil Nebi Muhammed'in uygulamalarıdır. Bunlar, vahye değil içtihadı (gözleme) dayalı uygulamalardır. Ancak hem hadislerde zikredilen hem de Kur'an'da yer alan bazı Nebevî Tıp uygulamalarının vahye dayalı olduğu söylenebilir. Mesela Nebi, ağız ve diş temizliği başta olmak üzere beden temizliğine önem vermiştir.⁷ Buna karşı aşırı beslenmeyi değil dengeli beslenmeyi tavsiye etmiştir.⁸ Nebinin aşırı beslenmeden kaçınmasını tavsiyesi '**iyin, için ama israf etmeyin**'⁹ ayeti ile; Nebinin diş fırçalama (ağız ve diş temizliği) tavsiyesi ise '*elbi-se ve beden temizliğini emreden*' ayetler¹⁰ ile tavsiye edilmiştir. Dolayısıyla Kur'an'da tavsiye edilen bu uygulamaların vahye dayandığını (bunları Nebi Muhammed olarak değil Resul Muhammed olarak yaptığını) söyleyebiliriz. Ama Tıbbi Nebevînin geneli için bunu söyleyemeyiz.

O halde Kur'an'da zikredilmeyen Tıbb-ı Nebevî uygulamalarının vahye dayanmadığını (tecrübe ve gözlemlere dayandığını) söylemek mümkündür. Bu, Kur'an'daki Nebi ve Resul kavramları üzerinden (Kur'an üzerinden) varılan bir sonuçtur.¹¹ Lakin aynı sonuca hadisler üzerinden de varılabilmektedir.

2. Hadisler Üzerinden Tıbb-ı Nebevî

Tıbb-ı Nebevînin tıpkı modern tıbbi araştırmalar gibi gözlem ve analize dayandığını hadisler üzerinden gösterebilmek için, öncelikle modern tıbbi araştırmalar hakkında bazı literal bilgileri vermemiz gerekmektedir ki Tıbb-ı Nebevî metodolojisi ile modern Tıbbî metodolojiyi karşılaştırabilelim.

Günümüzde, bilimsel çalışmalar ile elde edilen tıbbî bilgiler güvenilirlik bakımından şöyle tasnif edilmektedir:

Kanıt düzeyi ve tipi (en güçlüden zayıfa doğru);

1a Kanıt randomize (rastgele seçilen) çalışmaların meta-analizinden elde edilmiştir.

1b Kanıt en az bir randomize çalışmadan elde edilmiştir.

2a Kanıt randomize olmayan iyi tasarlanmış kontrollü bir çalışmadan elde edilmiştir.

2b Kanıt iyi tasarlanmış en az bir diğer yarı-deneysel çalışmadan elde edilmiştir.

3. Kanıt karşılaştırmalı çalışmalar, bağıntılı çalışmaları veya olgu bildirimini gibi iyi tasarlanmış deneysel olmayan çalışmalardan elde edilmiştir.

⁷ Buhari, 11/8, Müslim, Taharet, 15/ 252,253

⁸ Tirmizi, Zühd, 48; İbni Mace, Etime, 50/3349

⁹ A'râf 7/31

¹⁰ Nisâ 43; Mâide 6; Müddessir 4

¹¹ Kur'ana göre Nebi ile Resul arasındaki farklar ve bunun pratik yansımaları konusunda daha detaylı bilgi için 'Kur'an ve Sünnet Ama Hangi Sünnet' adlı kitabımıza bakılabilir (Bayraktar, Zeki, Süleymaniye Vakfı Yay. 2013)

4. Kanıt uzman komitesi raporlarından veya saygın otoritelerin görüşlerinden veya klinik deneyimlerinden elde edilmiştir.

Öneri derecesi (en güçlüden zayıfa doğru);

A Özgül önerileri ele alan en az bir randomize çalışmayı içeren, iyi kalitede ve tutarlı klinik çalışmalar temel alınır.

B İyi yapılmış, ancak randomize klinik çalışma içermeyen klinik çalışmalar temel alınır.

C Doğrudan uygulanmış, iyi kaliteli klinik çalışmaların yokluğuna karşı yapılan öneri.¹²

Görüldüğü üzere en güvenilir tıbbi bilgiler, özgül önerileri ele alan klinik çalışmalarla elde edilir. Bu tarz çalışmaları yapmak için geliştirilen hipotezler uygun çalışma gruplarında test edilir. Elde edilen sonuçlar da özgün (orijinal) bir bilgi içeriyor (üretiyor) ise hakemli bilimsel dergilerde yayımlanır. Ve böylece çalışma tıbbî literatürdeki yerini alır. Ancak bunun için çalışmanın hem özgün bir bilgi ihtiva etmesi hem de bilimsel yayın kurallarına göre yazılması gerekir (makale formatında). Aksi halde yayımlanamaz. Buna göre her bilimsel makale ve bu makalenin özeti (abstract) şu dört ana kategoriyi (bilgiyi) ihtiva ediyor olmalıdır;

1. Amaç (Objective),
2. Metod (Materials and Methods),
3. Bulgular (Results),
4. Sonuç (Conclusion).¹³

Amaç bölümünde çalışmanın amacı (araştırılacak hipotezin ne olduğu) belirtilir. **Metod** bölümünde hipotezin

nasıl test edildiği (hangi çalışma grubunda ve hangi yöntemlerle); **Bulgular** bölümünde ise elde edilen bulguların ne olduğu ve bunların nasıl yorumlandığı belirtilir. **Sonuç** bölümünde de varılan sonucun ne olduğu bildirilir.

Makalenin ana metni de özetteki bu dört ana kategorik bilginin (teknik açıdan) detaylandırılması ile dizayn edilir. Bu bölümleri içermeyen bir makale çok değerli bilgi ve bulguları içeriyor olsa bile yayımlanamaz.

Şimdi, Tıbb-ı Nebevî uygulamaları ile modern Tıbbî uygulamaların hangi noktada paralellik arz ettiğini bu bilgiler ışığında ve şu hadis üzerinden izah etmeye çalışalım;

Cüdame bin Vehb (ra) rivayet ediyor: *'Resulullah (sav)'in şöyle buyurduğunu işittim; 'Çocuk emziren kadınlarla cinsel ilişkiyi (çocuklara zarar gelir düşünce-siyle) yasaklamayı düşünmüştüm. Ama Farisilerin ve Rumların böyle yaptıklarını ama buna rağmen çocuklarına bir zarar gelmediğini görünce bu düşüncemden vazgeçtim'.¹⁴*

Görüldüğü üzere Nebi, emziren kadınlarla cinsel ilişki hakkında herhangi bir vahiy almış ve bu nedenle bir yasak koymayı düşünmüş değildir. O, böyle bir yasağı, zihninde gelişen bir hipotez nedeniyle (emziren kadınlar ilişki kurar ve yeniden gebe kalırsa acaba bebeğe bir zarar gelebilir mi düşüncesiyle) koymayı düşünüyor.¹⁵ Ama bu düşüncesinden de yine herhangi bir vahiy aldığı için değil gözlem ve analiz sonucunda elde ettiği bulgular nedeniyle vazgeçiyor. Takip ettiği yöntem (meto-

¹² European Association of Urology, Pocket Guidelines (2012), s.3 (Oxford Centre for Evidence-based Medicine Levels of Evidence (May 2001)

¹³ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>

¹⁴ Müslim, Nikah (24)140; Tirmizi, Tıb 27; Ebu Davud, Tıb16/3882; İbni Mace, Nikah 61

¹⁵ Tahrim 1 vb ayetlerden de anlaşılacağı üzere Allah'ın koymadığı bir yasağı (haramı) Nebi'nin koyma yetkisi yoktur. Bu nedenle metindeki 'yasak' ifadeleri 'haram' olarak anlaşılmalıdır.

Tıbb-ı Nebevî Vahye mi Gözlem ve Deneye mi Dayanıyordu?

doloji) modern tıbbî metodoloji ile tıpa-tıp aynı. Şöyle ki;

Nebinin zihninde önce özgül bir hipotez geliyor. Nebi, zihninde gelişen bu hipotezini test etmek için uygun bir gözlem/çalışma grubu (Rumlar ve Farslılar) belirliyor. Bu toplumdaki çocukların gelişimini takip ederek elde ettiği bulguları analiz ediyor. Sonuç olarak da bu çocukların gelişiminde toplumun diğer kesimlerine göre herhangi bir anormallik bulunmadığını (kurduğu hipotezin doğru olmadığını) tespit ediyor. Dolayısıyla da emziren kadınlarla ilişkiye girme konusunda bir yasağa (böyle bir tavsiyeye) gerek duymuyor.

Hadisin metninde yer alan bu bilgiler, adeta konu hakkında yapılmış bilimsel bir çalışmanın (makalenin) özeti gibi. Şimdi bu durumu daha somut olarak gösterebilmek için hadisin metnindeki bilgileri kullanarak (sanal bir) bilimsel makale özeti dizayn ediyor ve elde ettiğimiz bu metnin bilimsel bir makale özetinde bulunması gereken tüm bilgileri içerdiğini göstermek istiyoruz:

Özet (Abstract)

Amaç (Objective): Bu çalışma ile emzirme dönemindeki kadınlarla girilen cinsel ilişki nedeniyle çocuk gelişiminde meydana gelen herhangi bir olumsuzluğun var olup olmadığı araştırılmıştır.

Metod (Materials and Methods): Çalışma grubu olarak emziren kadınlarla cinsel ilişki bakımından herhangi bir kısıtlama uygulamayan Rum ve Fars toplumu belirlenmiştir. Bu toplumdaki çocuklar, gelişim parametreleri açısından takip edilmiş ve elde edilen bulgular kontrol grubu olarak belirlenen diğer toplumun çocukları ile mukayese edilmiştir.

Bulgular (Results): Çalışma grubundaki çocukların fiziksel ve ruhsal gelişim parametreleri normaldi. Gelişim parametreleri bakımından bu çocuklar-

la toplumun diğer kesimlerindeki çocuklar arasında (istatistiksel) bir fark yoktu.

Sonuç (Conclusion): Emzirme dönemindeki kadınların eşleri ile ilişki kurmaları çocuk gelişimi bakımından herhangi bir olumsuz sonuca neden olmamaktadır. Bu konuda herhangi bir kısıtlamaya gerek yoktur.

Görüldüğü üzere, tıbbi literatür tekniğine göre yazılmış bu (sanal) özeti içindeki tüm bilgiler, inceleme konumuz olan hadisin metninden alınmıştır. Elbette ki bu metin (hadis) bilimsel bir makalede yer alması gereken bazı istatistiksel analizleri (detayları) ihtiva etmiyor. Ama ana yöntem olarak bilimsel bir metodolojiyi takip ediyor. Nebi, adeta yaptığı bilimsel bir çalışmayı (gözlemi) yine bilimsel bir metodoloji ile bize özetliyor.

Nebevî Tıp metodolojisini gösteren benzer bir diğer hadis şöyledir;

İmran bin Husayn (ra): *Nebi (sav) dağlamak suretiyle tedaviyi yasakladı ve şöyle buyurdu: Bizim başımıza bir hastalık geldi, dağlamakla tedavi ettik fakat ne kurtulabildik ne de başarılı olabildik.*¹⁶

Görüldüğü üzere Nebi, dağlamayı, bazı hastalıklarda bir tedavi yöntemi olarak denemiştir. Nitekim **Esad bin Zürrare**'nin vücudunda çıkan kızılıkları dağlama suretiyle tedavi ettiğine dair bir başka rivayet daha mevcuttur.¹⁷ Ama dağlamanın (en azından her türlü cilt lezyonları için) başarılı bir tedavi yöntemi olmadığını gözlemlemiş ve bu nedenle de dağlama yapmaktan vazgeçmiştir.

O'nun bu yaklaşımı da (emziren kadınlarla ilgili konuda olduğu gibi) vahye

¹⁶ Tirmizi, Tıb 10; Ebu Davud, Tıp 7; İbni Mace, Tıp 23.

¹⁷ Tirmizi, Tıb 11; Ebu Davud, Tıp 7; İbni Mace, Tıp 23.

dayalı değildi. O, dağlama yapmak için vahiy almadığı gibi dağlama yapmaktan vazgeçmesi için de vahiy almış değildi. Dağlamayı, tıpkı modern tıpta olduğu gibi tecrübeye dayanarak ve faydalı olabilir kanaati ile uygulamıştı. Ama elde ettiği sonuçları tatminkar bulmadığı için bunun faydalı bir tedavi seçeneği olmadığına karar verdi. Ve bu kararını da gerekçeleriyle birlikte (adeta bilimsel bir makale özeti gibi) ilan etti. İlan ettiği şey (kestirme bir yasak değil) konu hakkındaki tecrübe ve gözlemleri idi (dağlama yasağını haram olarak değil, faydası olmadığı için tavsiye etmeme şeklinde anlamak gerekir).

Demek ki Nebevî Tıp, vahye değil günümüz modern tıbbında olduğu gibi tecrübe, gözlem ve analize dayanıyordu. Bu amaçla hem geçmiş tecrübeler dikkate alınıyor hem de bazı özel gözlemler yapıyordu. Yapılan bu gözlem ve analizlerde elbette ki bazı hatalı sonuçlara da varılmış olabilirdi. Lakin bu durum (hatalı sonuçlar elde edilmesi), sadece 14 asır önceki Nebevî gözlem ve analizler için değil günümüzdeki modern tıbbi araştırmalar için de geçerlidir.

Nitekim günümüzde de bazı bilimsel çalışmalar, aynı konudaki diğer bazı bilimsel çalışmalarla birebir mutabık değildir. Aynı konuda çelişkili sonuçlar bildiren çalışmalar vardır. Demek ki bazı çalışmalar, eksik veya hatalı gözlemlere dayanmaktadır. Bu, çalışma grubunun yanlış seçilmesi, yanlış ve/veya eksik gözlem yapılması, farklı değişkenlerin devreye girmesi vs gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Ama bu durum, genel olarak tüm bilimsel çalışmaların hatalı olduğunu göstermez.

Bu nedenle, tıpkı modern araştırmalarda olduğu gibi Tıbb-ı Nebevînin bir bölümü de hatalı gözleme dayanmış olabilir. Hatta 4 asır önceki şartlar altında tecrübe edilmesi nedeniyle Tıbb-ı Nebevînin bir bölümü günümüzde güncel-

liğini yitirmiş olabilir. Bu gayet tabii olan bir durumdur. Ama buna rağmen bir çoğunun hala güncelliğini koruduğu da (aşağıda izah edileceği üzere) bir vakiyadır.

Tıbb-ı Nebevî uygulamalarını üç ana kategoride değerlendirebiliriz;

1. **Tıbbi Hukuk (Etik)**
2. **Koruyucu hekimlik (Halk Sağlığı)**
3. **Tedavi ve ilaç uygulamaları**

Tıbbi Hukuk (Etik) ile ilgili Nebevî uygulamaların hiçbir zaman değişmeyecek evrensel tıbbi ilkelerle aynı paralelde olduğunu görüyoruz. Mesela Nebinin, ölüm/yaşlılık hariç her hastalığın şifasının (tedavisinin) var olduğunu bildirmesi ve (tabiplere/ilaçlara müracaat edilerek) tedavi olunmasını emretmesi,¹⁸ hastalığın durumuna göre ihtiyaç duyulan uzmanı (cerrahı) görevlendirmesi,¹⁹ uzmanlık alanlarına itibar etmesi, tedavinin ehliyetli tabiplerce (uzmanlarca) yapılması gerektiğini bildirmesi, tabip olmayan kimsenin tedavi yapamayacağını ve hatta böyle birinin yaptığı tedavi sonucu meydana gelen zararın tazmin edilebileceğini bildirmesi²⁰ hiçbir zaman değişmeyecek olan evrensel tıbbi ve hukuki ilkelere dir.

Koruyucu hekimlik (halk sağlığı) ile ilgili Nebevî uygulamalar da hala geçerli olan tıbbi uygulamalardır. Mesela Veba gibi salgın hastalıklarda izolasyon (karantina) uygulaması,²¹ Cüzzam gibi bulaşıcı hastalıklardan korunmak için hastalarla temastan kaçınmayı emret-

¹⁸ Buhari, 16/1; Müslim, Selam 26/2204; Tirmizi, Tıb 2; Ebu Davud, Tıb 1; İbni Mace, Tıb 1; Hanbel, 3/315.

¹⁹ Müslim, Selam 26/207; Ebu Davud, Tıb 6; İbni Mace, Tıb24.

²⁰ Ebu Davud, Tıb 25; Nesai, 8/53; İbni Mace, Tıb 18.

²¹ Buhari 60/50; Müslim, Eşribe 13/2218.

Tıbb-ı Nebevî Vahye mi Gözlem ve Deneye mi Dayanıyordu?

mesi,²² hijyen için kapların üzerinin örtülmesini tavsiye etmesi,²³ başta ağız ve diş temizliği olmak üzere tüm beden temizliğine (hijyenine) önem vermesi ve bunu şiddetle tavsiye etmesi²⁴ gibi uygulamaları bunlara örnek verilebilir. Bugün tıbben sabittir ki hem kişisel hem de kurumsal (hastane) enfeksiyonlara karşı yapılan mücadelede en etkili yöntem elleri yıkamaktır. Tıbb-ı Nebevî bu hususu 14 asır önce bildirmiş ve uygulamıştır. Keza, modern tıbbın '*aşırı beslenmeden (obesiteden) kaçının*' ve '*günlük optimal sıvı ihtiyacını mutlaka alın*' gibi tavsiyelerini de '*midenin üçte birini yemekle, üçte birini su ile ve üçte birini de hava ile doldurun (boş bırakın)*' sözü ile Tıbb-ı Nebevî 14 asır önce tavsiye etmiştir.²⁵

Buna karşı, Nebevî **ilaç ve tedavi yöntemlerinin** bir bölümü güncelliğini yitirmiş olabilir. Ama önemli bir bölümü hala güncelliğini korumaktadır. Mesela Nebinin bazı hastalıklarda beslenmeyi kısıtlaması,²⁶ nekahet dönemindeki hastaya sindirimi kolay sıvı gıdaları tavsiye etmesi,²⁷ sıtma ve humma gibi ateşli hastalıklarda su ile fizik soğutma yapılmasını tavsiye etmesi,²⁸ başın bitlenmesinde saçların tıraş edilmesini istemesi,²⁹ anjinli hastalarda bademciğin sıkılmasını men etmesi, bunun ağız ve burundan alınan bazı ilaçlarla tedavi edilmesini emretmesi,³⁰ alkolün ilaç ve tedavi amacıyla bile olsa içilmemesini emretmesi,³¹ gerekli hallerde uygun cerrahi operasyonları yaptırması (me-

sela kesilen damarın bağlanması)³² gibi Nebevî uygulamalar hala güncelliğini koruyan tıbbi uygulamalardır.

Ayrıca, Tıbb-ı Nebevînin 14 asır önceki imkanlar altında uygulandığı dikkate alınmalı ve bu uygulamaların güncel dilinin ne olduğu iyi hesaplanmalıdır. Mesela bal³³ ve çörek otu³⁴ gibi doğal ürünlerle beslenmeyi tavsiye eden Nebevî ilkeler, tüm doğal besinlerin faydalı olduğunu (beslenmenin doğal besinlerle yapılması gerektiğini) bildiren ilkelerdir. Keza Nebinin muhtelif zamanlarda kan aldırması ve bunu tavsiye etmesi³⁵ günümüzdeki kan bağışi yapan hastaların (donörlerin) durumuna benzer.

Bugün, bazı hastalıkların sadece ilaç ve ameliyatlara tedavi edilemeyeceği, psikolojik destek ve motivasyonun da tedavi sürecinde çok önemli bir role sahip olduğu tıbben bilinmektedir. Nebi, ziyaret ettiği hastalara hem hastalığın günahları için bir kefaret olacağını hem de hastanın iyi olduğunu (şifa bulacağını) söyleyerek (her hasta için de bunun yapılmasını tavsiye ederek)³⁶ tüm hastalara psikolojik destek sağlamıştır.

Buna karşı, bazı Nebevî Tıp uygulamaları güncelliğini yitirmiştir. Mesela deve sütünün ve idrarının şifa olduğunu (içilmesini tavsiye eden) bir rivayet vardır.³⁷ Bize göre bu rivayet (deve idrarı nedeniyle) sahih değildir. Ama böyle bir uygulama yapılmış olsa bile bunun 14 asır önceki şartlarda tecrübe edildiği unutulmamalıdır. Zira 20-30 yıl önce yapılan bazı modern tıp uygulamaları bile günümüzde güncelliğini

²² Buhari, 10/32; Müslim, Selam 36/2231.

²³ Müslim, Eşribe 12/2014.

²⁴ Buhari, 11/8; Müslim, Taharet 15/252,253.

²⁵ Tirmizi, Zühd 47; İbni Mace, Etime 50.

²⁶ Tirmizi, Tıbb 4; İbni Mace, Etime 48.

²⁷ Buhari, Tıp 8; Tirmizi, Tıbb 3; İbni Mace, Tıp 5.

²⁸ Buhari, 16/28; Müslim, Selam 26/2209; Tirmizi, Tıbb 33.

²⁹ Buhari, 4/10,13; Müslim, Hac 10/1201.

³⁰ Buhari, 30/48-49; Müslim, Siyâm 10/1103.

³¹ Müslim, 1984; Tirmizi, Tıbb 9; Ebu Davud, Edep 40.

³² Müslim, Selam 26/2207; Ebu Davud Edep 35; İbni Mace Tıbb 24.

³³ Buhari, Tıp 4; Tirmizi, Tıbb 31.

³⁴ Tirmizi, Tıbb 5; İbni Mace Tıp 5

³⁵ Tirmizi, Tıbb 12; Ebu Davud, Tıp 3; İbni Mace, Tıp 20

³⁶ Buhari, Tıp 28,29; Tirmizi, Tıbb 35.

³⁷ Tirmizi, Tıbb 6; İbni Mace, Tıp 30.

yitirmiş iken 1400 yıl önce yapılmış bazı Tıbb-ı Nebevî uygulamalarının güncelliğini yitirmiş olması, Tıbb-ı Nebevînin genel olarak yanlış bir metodolojiye dayandığını göstermez. Tıpkı yakın geçmişteki bazı bilimsel çalışmaların güncelliğini yitirmiş olması gibi.

Sonuç olarak Tıbb-ı Nebevî, tecrübe, gözlem ve analize dayanıyor ve evrensel doğru ilkeleri (bilimsel metodolojiyi) kullanıyordu. Bu nedendir ki, 14 asır önceki şartlar altında tecrübe edilmesine rağmen hala önemli ölçüde güncelliğini korumaktadır.

Dergi Abonelik Formu

Ad - Soyad | ..... Ev Telefonu | .....

Adres | ..... İş Telefonu | .....

Semt/İlçe | ..... Cep Telefonu | .....

Şehir | ..... E-posta | .....

Lütfen Ödeme Şeklini Belirleyiniz

Havale ile Ödeme (Türkiye Finans Bankası Fatih/İstanbul Şubesi Şube Kodu:4)
Hesap İsmi: Süleymaniye Vakfı İktisadi İşletmesi
IBAN NO: TR74 0020 6000 0401 0239 9900 01

Posta Çeki Hesabı Hesap No: 6025342

Kredi Kartı (www.suleymaniyevakfi.com sitemizden ödeme yapabilirsiniz.)

Paypal ile Ödeme (Paypal Hesabı: info@suleymaniyevakfi.com)

Kapıda Ödeme (Sipariş Notu:.....)

www.suleymaniyevakfi.com sitemizden dergi abone formunu doldurarak dergimize abone olabilirsiniz.

Havale, posta çeki, paypal ile yapılan ödemelerde kargolar alıcı ödemeli gönderilecektir. **Kredi kartı ve kapıda** yapılan ödemelerde ilk gönderim harici kargolar alıcı ödemeli gönderilecektir.

Online kitap satış sayfamızdan alınan **ilk sayı sonrası** kargolar alıcı ödemeli gönderilecektir.

1 YILLIK ABONELİK SADECE

Kitap ve Hikmet

İNSANLIĞA ÇİZİLEN İSTİKAMET

kitap ve hikmet

₺35

ÜÇ AYLIK DERGI
NİSAN - HAZİRAN
Yıl:1 Sayı:1 2013

Ümmetin
Yitirilmiş
Değeri
HİKMET

Kitap ve Hikmet
Abdulaziz BAYINDIR

Faizsiz Bankacılığın Serüveni - 1
Servet BAYINDIR

Arzu Delili: Arzulardan Allah'a Ulaşmak
Caner TASLAMAN

Kur'an'ın Antlamada Usûlün Önemi
Fatih ORUĞ

Helal Tavuk (I)
Yahya ŞENOL

İslam'da Evlatlığın Miraslığı
Abdurrahman YAĞIZCI

İslam'a Göre Ata Balığımız
Ali Rıza DEMİRCAN

Allah (CC) Neden Kitap İndirdi?
Vedat YILMAZ

ISSN: 2147-7426

8 699889 100059